

Tema broja: REGIONALNA SARADNJA

EKSTRADICIJA I NJEN ZNAČAJ ZA REGIONALNU SARADNJU

Mr Gordana Božilović-Petrović *Sudija Veća za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu*

Kvalitetna saradnja zemalja u materiji ekstradicije je jedan od najvažnijih preduslova za efikasno kažnjavanje zločina. Taj zahtev posebno je aktuelan u odnosu na saradnju zemalja jugoistočne Evrope u ispunjavanju njihovih obaveza prema Medjunarodnom krivičnom tribunalu u Hagu. Imajući u vidu posebno značaj ekstradicije u saradnji država na planu kažnjavanja ratnih zločina, u ovom tekstu se daje analiza relevantnih domaćih i inostranih pravnih izvora koji se odnose na institut ekstradicije.

Problem ekstradicije, odnosno izručenja lica stranim pravosudjima, jedno je od teorijski i praktično najzanimljivijih pitanja koje u velikoj meri zavisi od međudržavne saradnje. Ta saradnja je posebno važna u aktivnostima procesuiranja ratnih zločina s obzirom na njihov karakter i činjenicu da se učiniovi tih krivičnih dela najčešće nalaze ne tamo gde su zločini počinjeni, već u inostranstvu, neretko bivajući i bipatridi. Sa aspekta željenog unapredjenja regionalne saradnje na ovom planu, posebno značajan zadatak jeste harmonizacija nacionalnih zakonodavstava i, pre svega, praktična i konkretna saradnja sudova, tužilaštava i organa unutrašnjih poslova. Imajući u vidu posebno značaj ekstradicije u saradnji država u kažnjavanju ratnih zločina, u ovom tekstu se daje analiza domaćih i inostranih pravnih izvora koji se odnose na institut ekstradicije.

Borba protiv kriminaliteta, koja se ogleda u blagovremenom i efikasnom suprotstavljanju kriminalitetu na međunarodnom planu, ne bi mogla efikasno da se ostvaruje bez međunarodne krivično-pravne pomoći. Međunarodna pravna pomoć označava pomoć koju pravosudni i drugi nadležni organi jedne države ukazuju pravosudnim i drugim organima druge države povodom, ili u vezi, sa izvršenim krivičnim delima, a na osnovu zaključenih međunarodnih ugovora i domaćeg zakonodavstva.¹ Ona je regulisana međunarodnim ugovorima i Zakonom o krivičnom postupku. Ogleda se u izvršenju pojedinih krivično-pravnih radnji kao što su saslušanje okrivljenog, svedoka i veštaka, uviđaj, dostavljanje akata, postupanje i preuzimanje krivičnog gonjenja, izvršenje strane krivične presude i izdavanje okrivljenih i osuđenih lica -ekstradicija.

Pod ekstradicijom se podrazumeva predaja učinioca krivičnog dela od strane jedne države drugoj državi kako bi mu se u toj državi sudilo ili da bi u njoj izdržavao kaznu, ako mu je već suđeno. Pojam ekstradicije određuje se kao akt kojim vlasti jedne države predaju izvesno lice vlastima druge države u cilju vođenja krivičnog postupka protiv njega, ili u cilju izvršenja kazne nad njim. «Ekstradicija predstavlja posebnu vrstu udaljavanja iz zemlje, to je izdavanje lica optuženog za izvršenje krivičnog dela na osnovu zahteva organa strane države, a radi vođenja krivičnog postupka protiv njega.»⁴ U suštini, ekstradicija predstavlja najvažniji vid međunarodne krivično-pravne pomoći, upravo s ciljem da se onemogući učinioциma krivičnih dela da izbegnu krivično gonjenje, odnosno izvršenje kazne bekstvom iz jedne države u drugu.

U teoriji ne postoji jedinstveno mišljenje o pravnoj prirodi ekstradicije. Ima autora koji smatraju da ekstradicija predstavlja sudske akt posebnog oblika kojim se podvrgavaju kazni učinioци krivičnog dela u državi koja je tražila izručenje. Po drugim autorima, ekstradicija predstavlja akt međunarodne krivično-pravne pomoći, a po trećima, to je međunarodni pravni posao.⁵

U pogledu pravne prirode ovog instituta može se konstatovati da ona ima materijalno-pravni i procesno-pravni aspekt. Materijalni aspekt ovog instituta ogleda se u delu u kome se govori o uslovima za ekstradiciju, odnosno ako se isključuje ili ograničava ekstradicija, tj. ukoliko se u vezi s tim priznaju individualna prava onom protiv koga je upućen zahtev za ekstradiciju. T je zbog toga što se ovde ne radi o procesnim formama, već o kazneno-pravnom zahtevu države koja moli i pravnim granicama koje postavlja zamoljena država.⁶

Deo koji se odnosi na postupak u kome se donosi odluka o ekstradiciji, kao i deo koji se odnosi na procesualna sredstva i garancije u ovom postupku, obuhvaćen je krivično procesnim pravom.

Prema osnovu po kojem se vrši ekstradicija, može biti ugovorna i zakonska. Ugovorna se vrši na osnovu bilateralnih, regionalnih ili multilateralnih ugovora sklopljenih između država. Ugovorom se određuju krivična dela za koja će se vršiti izdavanje (metod enumeracije) ili se određuju krivična dela za koja se neće vršiti izdavanje (metod eliminacije) ili se krivična dela za koja će se vršiti izdavanje određuju po

zaprećenoj kazni (metod generalne klauzule). Zakonska ekstradicija vršiće se po propisima predviđenim u zakonu, a primenjuju se supsidijarno, ukoliko ne postoji ugovorna ekstradicija. Najčešće je ekstradicija uslovljena postojanjem faktičkog reciprocita.⁷

U vezi sa načinom regulisanja ekstradicije postoje tri sistema: administrativni - o ekstradiciji odlučuju samo organi uprave; sudski - o tome odlučuje sud; mešoviti sistem koji postoji i kod nas - sud svojom odlukom utvrđuje da li su ispunjeni zakonski uslovi za ekstradiciju na osnovu kontradiktornog postupka sa okrivljenim, a samu odluku o izdavanju ili neizdavanju pri ispunjenim uslovima donosi odgovarajući organ u državi.⁸

Možemo razlikovati dve vrste ekstradicije: a) ekstradiciju stranoj državi, kako po molbi strane, tako i po molbi naše države i b) ekstradiciju medjunarodnim krivičnim sudskim organima - tu razlikujemo predaju okrivljenih Međunarodnom tribunalu (Hag) i izdavanje lica Međunarodnom krivičnom sudu.

EKSTRADICIJA STRANOJ DRŽAVI

Kao što je već rečeno, ekstradicija je, pre svega, regulisana odredbama međunarodnih ugovora i to bilateralnim i multilateralnim. Ako, međutim, međunarodni ugovor ne postoji, ili određena pitanja nisu regulisana tim ugovorom, izdavanje okrivljenih i osuđenih lica sprovodi se po odredbama Zakona o krivičnom postupku. Postupak za izdavanje okrivljenih i osuđenih lica regulisan je u glavi XXXIII Zakonika o krivičnom postupku

Izdavanje okrivljenih i osuđenih lica po molbi strane države

Članom 540. Zakonika o krivičnom postupku⁹ određene su prepostavke za izdavanje okrivljenih i osuđenih lica. Pre svega, osnovna prepostavka je da lice čije se izdavanje traži nije jugoslovenski državljanin, zatim, da delo zbog koga se traži izdavanje nije izvršeno na našoj teritoriji, protiv nje ili njenog državljanina, da je delo zbog koga se traži izdavanje krivično delo i po domaćem zakonu i po zakonu države u kojoj je izvršeno, da po domaćem zakonu nije nastupila zastarelost krivičnog gonjenja ili zastarelost izvršenja kazne, ili da krivično delo nije obuhvaćeno amnestijom, da stranac čije se izdavanje traži nije zbog istog dela od domaćeg suda već osuđen, ili da za isto delo nije od domaćeg suda pravosnažno oslobođen, osim ako se stiže uslovi za ponavljanje krivičnog postupka, ili da protiv stranca nije u našoj zemlji pokrenut krivični postupak, a ako je pokrenut postupak zbog dela učinjenog prema našem državljaninu, da je položeno obezbeđenje za ostvarivanje imovinsko-pravnog zahteva oštećenog, da je utvrđena istovetnost lica čije se izdavanje traži, kao i da ima dovoljno dokaza za osnovanu sumnju da je stranac čije se izdavanje traži učinio određeno krivično delo, ili da postoji pravosnažna presuda.

Postupak za izdavanje okrivljenih i osuđenih lica

Postupak za izdavanje okrivljenih ili osuđenih stranaca pokreće se po molbi strane države, što je regulisano čl.541. ZKP. Postoje redovan način pokretanja postupka za izdavanje stranca i izuzetno pokretanje postupka za izdavanje stranca u hitnim slučajevima.

Redovan način pokretanja postupka za izdavanje okrivljenih i osuđenih stranaca pokreće se po molbi strane države koja se podnosi Saveznom ministarstvu pravde. To je vredelo do formiranja državne zajednice SCG, a posle toga molbe se podnose Ministarstvu za ljudska i manjinska prava SCG. Odredbe ZKP, kojima se reguliše pitanje izdavanja okrivljenih i osuđenih lica, još uvek nisu usaglašene sa Ustavnom poveljom državne zajednice Srbija i Crna Gora i sa Zakonom o sprovođenju Ustavne povelje. Očekuje se da će ta materija zajedno sa ostalim vidovima međunarodne krivično-pravne pomoći biti regulisana zasebnim zakonom državne zajednice SCG. Uz molbu za izdavanje mora se priložiti i određena dokumentacija: sredstva za utvrđivanje istovetnosti okrivljenog, odnosno osuđenog (tačan opis, fotokopije, otisci prstiju i sl.); uverenje ili drugi podaci o državljanstvu stranca; optužnica ili presuda ili odluka o pritvoru ili koji drugi akt ravan ovoj odluci u izvorniku ili overenom prepisu u kome treba da je naznačeno ime i prezime lica čije se izdavanje traži i ostali podaci potrebni za utvrđivanje njegove istovetnosti, opis dela, zakonski naziv krivičnog dela i dokazi za osnovanu sumnju. U odnosu na krivično delo, uz molbu mora biti priložen izvod iz teksta krivičnog zakona strane države koji treba primeniti ili je primjenjen prema okrivljenom zbog dela povodom koga se traži izdavanje, a ako je delo izvršeno na teritoriji treće države, onda izvod iz teksta krivičnog zakona te treće države. U slučaju da su navedeni prilozi sastavljeni na stranom jeziku, uz molbu mora biti priložen i overen prevod na srpski jezik.

Zatim sledi postupak po molbi strane države za izdavanje okrivljenih i osuđenih lica koji sprovodi istražni sudija suda na čijem području stranac boravi, ili na čijem području se zatekne. Po sprovedenim izviđajnim radnjama istražni sudija spise predmeta sa svojim mišljenjem dostavlja veću koje može doneti dve vrste odluka: da rešenjem odbije molbu, ili da rešenjem utvrdi da su ispunjene prepostavke za izdavanje stranca. Ova rešenja se dostavljaju Ministarstvu za ljudska i manjinska prava koje donosi rešenje da se izdavanje dozvoljava ili ne dozvoljava, ili se postupak odlaže.

Ministar za ljudska i manjinska prava neće dozvoliti izdavanje stranca koji u našoj zemlji uživa pravo azila, ako se radi o političkom ili vojnem krivičnom delu, ako su strancu ugroženi život ili slobode zbog rasne, verske ili etničke pripadnosti, društvenog položaja ili političkog ubeđenja, ako postoje ozbiljni razlozi da se veruje da će u državi koja traži izručenje stranac biti izložen nehumanom postupanju ili torturi, ili ako u postupku koji je prethodio izručenju, strancu nije bilo omogućeno da ima branjoca. Ministar može odbiti izdavanje ako su u pitanju krivična dela za koja je u domaćem zakonu predviđena kazna zatvora do tri godine ili ako je inostrani sud izrekao kaznu lišenja slobode do jedne godine.

U rešenju kojim se dozvoljava izdavanje stranca, ministar će navesti da se on ne može goniti za drugo, pre izdavanja učinjeno krivično delo, da se prema njemu ne može izvršiti kazna za drugo, pre izdavanja učinjeno krivično delo, da se prema njemu ne može primeniti teža kazna od one na koju je osuđen, ili smrtna kazna, da se on ne sme izdati trećoj državi radi gonjenja za krivično delo učinjeno pre dozvoljenog izdavanja. Takođe, ministar može da postavi i druge uslove za izdavanje u skladu sa zakonom i međunarodnim ugovorom.

Svrha navedenih načela jeste da se spreči zloupotreba instituta ekstradicije. U slučaju osude u odsustvu, pojedini ugovori predviđaju da će se izdavanje odobriti pod uslovom da se protiv traženog lica ponovi krivični postupak. O rešenju kojim je odlučeno o izdavanju obavestiće se strana država diplomatskim putem. Rešenje kojim se dozvoljava izdavanje dostaviće se Saveznom ministarstvu za unutrašnje poslove koje naređuje da se stranac sproveđe do granice gde će se na ugovorenom mestu predati organima strane države koja je tražila izdavanje.

Zakonom o krivičnom postupku predviđena je i situacija kada se više država javi sa molbom za izdavanje istog lica zbog istog krivičnog dela. U ovim slučajevima prvenstvo se daje molbi države čiji je to državljanin. Ukoliko ova država nije tražila izdavanje, prvenstvo se daje molbi države na čijoj teritoriji je izvršeno krivično delo, a ako je delo izvršeno na teritoriji više država ili se ne zna gde je izvršeno, molbi države koja je prva tražila izdavanje.

U slučaju da izdavanje istog lica traži više stranih država zbog različitih krivičnih dela, tada se po odredbama Zakonika o krivičnom postupku daje prvenstvo molbi države čiji je to državljanin, a ako država ne traži izdavanje, molbi države na čijem području je izvršeno najteže krivično delo, u slučaju da su dela iste težine, molbi države koja je prva tražila izdavanje.

Izdavanje okrivljenih i osuđenih lica po molbi naše države

Naša država, takođe, može da zahteva od strane države izdavanje određenog lica i to u slučajevima kada se protiv lica koje se nalazi u stranoj državi u našoj zemlji vodi krivični postupak ili u slučaju kada je domaći sud kaznio lice koje se nalazi u stranoj državi. U ovim slučajevima, molbu podnosi naša država stranoj državi diplomatskim putem i uz ovu molbu se prilaže isprave i podaci identični kao i u slučaju kada se radi o molbi za izdavanje okrivljenih ili osuđenih stranaca po molbi strane države. To je redovan način pokretanja postupka. Međutim, postoji i izuzetan način pokretanja postupka za izdavanje, u slučajevima kada postoji opasnost da će lice za koje se traži izdavanje pobeći ili da će se sakriti, i tada se podnosi molba za privremeno pritvaranje i pre nego što se zatraži njegovo izdavanje redovnim putem. U molbi za privremeno pritvaranje posebno će se naznačiti podaci o identitetu traženog lica, priroda i naziv krivičnog dela, broj odluke, datum, mesto i naziv organa koji je odredio pritvor, odnosno podaci o pravosnažnosti presude, kao i izjava da će se izdavanje tražiti redovnim putem.

Konvencije obavezuju državu kojoj je okrivljeni izdat da o rezultatu postupka obavesti državu koja je izdavanje izvršila, a u slučaju osude da dostavi prepis pravosnažne presude.

Postoje takođe situacije kada izdavanje traži strana država od druge strane države, a traženo lice treba da se sproveđe preko teritorije naše zemlje. Tada se sprovođenje može, na molbu zainteresovane države, dozvoliti od strane naše države, pod uslovom da se ne radi o jugoslovenskom državljaninu i da se izdavanje ne vrši za političko ili vojno krivično delo. I ovu odluku donosi Ministar za ljudska i manjinska prava SCG.

Navećemo jedan primer iz prakse gde je strana država tražila izdavanje svog državljanina od naše države. Reč je o presudi Saveznog suda Kzs 17/00 od 1.marta.2001. godine i rešenju Okružnog suda u Beogradu, Kri 1304/00. Okolnost da se protiv stranca pred domaćim sudom vodi krivični postupak zbog krivičnog dela zbog koga nije zatraženo izdavanje, zakon ne predviđa kao razlog za odbijanje molbe za ekstradiciju. Naime, pravosnažnim rešenjem Okružnog suda, odbijena je molba strane države za izdavanjem njenog državljanina, a odlučujući po zahtevu Saveznog državnog tužioca za zaštitu zakonitosti, Savezni sud je našao da okolnost da se protiv stranca pred domaćim sudom vodi krivični postupak zbog krivičnog dela zbog koga nije zatraženo izdavanje, zakon ne predviđa kao razlog za odbijanje molbe za ekstradiciju. Dalje, iz spisa proizilazi da je Ministarstvo pravde strane države Saveznom ministarstvu pravde Jugoslavije dostavilo molbu kojom je zatraženo izdavanje njihovog državljanina koji je osuđen na kaznu zatvora od deset godina. Pred opštinskim sudom u Jugoslaviji

okončan je krivični postupak tako što je optuženi osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od pet meseci i u tom postupku oštećeni nije istakao imovinsko - pravni zahtev. Imajući u vidu zakonske odredbe, Savezni sud je našao da su osnovani navodi u zahtevu za zaštitu zakonitosti i da su prvostepeni i drugostepeni sud pogrešno primenili odredbe čl.530. stav 1 i čl.525. ZKP-a.10

Naša zemlja je donela Zakon o potvrđivanju Evropske konvencije o ekstradiciji sa dodatnim protokolima11, kojima se potvrđuje Evropska konvencija o ekstradiciji sačinjena 13. decembra 1957. godine u Parizu, Dodatni protokol uz Evropsku konvenciju o ekstradiciji sačinjen 15. oktobra 1975. godine u Strazburu i II Dodatni protokol uz Evropsku konvenciju o ekstradiciji sačinjeni 17. marta 1978. godine u Strazburu. Evropskom konvencijom o ekstradiciji vlade potpisnice, članice Saveta Europe, uverene da prihvatanje jedinstvenih propisa u oblasti izdavanja može da unapredi rad na unifikaciji, dogовориле су се о обавезама издавanja, delima за која се врши издавanje, поступку за издавanje, молби и доказима, притварању лица, стичају више захтева, предаји издатог лица, као и о свим другим важним пitanjima koja se odnose na izdavanje.

Uz ovu Konvenciju, države članice Saveta Europe потписале су Dodatni protokol којим су se dogовориле о значajnim пitanjима која нису била регулисана у Конвеницији. Чланом 1. dodatnog Protokola за Evropsku konvenciju, одређено је да се неће сматрати политичким krivičnim delima zločini protiv čovečnosti које predviđa Konvencija radi sprečавања и сузбијања zločina genocida, као и krivična dela predвиђена Ženevskim konvencijama i sva slična kršења ratnih zakona који су на снази у време када почиње примена protokola i ratnih обичаја који постоје у том trenutku, а већ нису предвиђени одредбама Ženevskih konvencija. Такође, и у другом dodatnom Protokolu за Evropsku konvenciju o ekstradiciji vrши се допуна Konvencije о значајним пitanjима која нису била регулисана у Konvenciji.

Dodatnim protokолом uz Evropsku konvenciju o ekstradiciji čl.1. određenim krivičnim delima se ne priznaje status političkih krivičnih dela, управо да би се dozvolila ekstradicija i u односу на njih (као што је navedeno, рећ је о delima genocida, ratnih zločina, тероризма и сл.) што представља измену одговарајућих članova Evropske konvencije o ekstradiciji, у којима је било предвиђено да се издавање неће одобрити за dela која су prema oceni замољене стране политичка krivična dela ili dela povezana sa takvim krivičnim delima.

EKSTRADICIJA MEĐUNARODNOM KRIVIČNOM SUDU

Članom 540. stav 3 ZKP predвиђено је да се - под условима из тачке 3, 4. i 6. stava 1 čl.540. iako за то krivičно delo nije већ осуђен од домаћег суда - може одобрити издавање stranca ili jugoslovenskog državljanina међunarodном суду који је наша држава признала потврђеним међunarodним уговором.

У теорији је спorno да ли се, када је у пitanju међunarodni krivični суд, ради о ekstradiciji или је у пitanju specifičan institut који се bitno razlikuje od ekstradicije. Imajući u виду svrhu i smisao instituta ekstradicije, не би се могло прихватити stav да је рећ о нећем сасвим другом, само зato што се umesto krivičnom суду стране државе okrivljeni predaje међunarodnom krivičnom суду. Зато треба прихватити stav који је дошао до израžaja у законодавству većine земаља, као и у већем делу теорије, да - када се ради о међunarodном krivičnom суду (било stalnom, било ad hoc) - у основи треба прихватити он што важи и за ekstradiciju okrivljenог stranoj дрžави. Такође, треба правити razliku, да ли се ekstradicija vrши међunarodnom krivičnom суду који је основан уgovornim путем, или, pak, ad hoc tribunalima које је основано Savet bezbednosti UN.

Predaja okrivljenih Međunarodnom tribunalu

Statutom Međunarodnog tribunala za gonjenje lica odgovornih за ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog права izvršene na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine13, predвиђена је bezuslovna saradnja svih земаља која уključује i ekstradiciju sopstvenih državljana. Naime, чланом 1. Statuta одређено је да Međunarodni tribunal има ovlašćenja да гони лица odgovorna за teške povrede međunarodnog humanitarnог права učinjene на територији бивше Jugoslavije od 1991. године, saglasno одредбама самог Statuta. Такође, овим Statutom је i predвиђено да Međunarodni tribunal i nacionalni судови имају исту nadležnost u progonu лица за teške povrede međunarodnog humanitarnог права učinjene на територији бивше Jugoslavije od 1. januara 1991. године, ali da Međunarodni tribunal има првенство u односу на nacionalне судове, да u било ком степену поступка Međunarodni tribunal може formalno да захтева od nacionalnih судова да поштују nadležnost Međunarodnog tribunal, u saglasnosti sa njegovim Statutom i правилма поступка i dokazivanja pred Međunarodnim tribunalom.

Takođe, čl.29. ovog Statuta predвиђена је saradnja i sudska помоћ где је oznaчено да ће sve државе сараđivati sa Međunarodnim tribunalom u istrazi i vođenju posutpka protiv лица optuženih за teške povrede međunarodnog humanitarnог права, а да ће држава izvršiti, bez nepotrebног odlaganja, svaki zahtev за помоћ или друго naređenje prvostepenog veća, uključujući identifikaciju i boravište лица, узimanje сведочења i formiranje dokaza, подношење dokumenata, пртвр i zadržavanje лица i predaju i transfer optuženih do Međunarodnog tribunalala.

Naša država je u aprilu mesecu 2002. godine donela Zakon o saradnji SR Jugoslavije sa Međunarodnim tribunalom za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine.¹⁴ Zakonom o saradnji naše države sa Međunarodnim tribunalom uređuje se saradnja naše države sa Međunarodnim tribunalom za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjenih na teritoriji bivše Jugoslavije do 1991. godine i izvršenje obaveza koje za našu državu proizlaze iz Rezolucije Saveta bezbednosti br.827 (1993), i Statuta Međunarodnog krivičnog tribunalala. Na osnovu tih obaveza nadležni organi republika članica odlučuju o ustupanju krivičnog postupka i predaji optuženih ovom Tribunalu. Obaveza je naše države da sprovodi sudske odluke Međunarodnog krivičnog tribunalala i da ukazuje pravnu pomoć njegovim sudske organima. Odredbe Statuta Međunarodnog krivičnog tribunalala su opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava. Zahtevi za saradnju i izvršenje pojedinih odluka Međunarodnog krivičnog tribunalala dostavljaju se Ministarstvu spoljnih poslova. Takođe, ovim Zakonom predviđene su odredbe o ustupanju krivičnog postupka koji se vodi pred domaćim sudom Međunarodnom krivičnom tribunalu. Zakonom je predviđen postupak za predaju okriviljenih Međunarodnom krivičnom tribunalu i označeno je da se odnosi na sva lica optužena pred Međunarodnim krivičnim tribunalom koja se zateknu na teritoriji Srbije i Crne Gore, bez obzira na prava i privilegije koje proističu iz njihove državne, političke ili javne službene dužnosti. Nadležni organi država članica donose odluku o predaji okriviljenih Međunarodnom krivičnom tribunalu. Zahtev za predaju zajedno sa potvrđenom optužnicom i naredbom za lišenje slobode podnosi se Ministarstvu spoljnih poslova koje ih dostavlja na postupak nadležnom sudu.

Za predaju okriviljenih potrebno je - bez obzira da li se radi o stranom ili domaćem državljaninu - da se utvrdi njegov identitet, da postoji potvrđena optužnica u skladu sa Statutom Tribunalala, da je delo kažnjivo i po domaćem zakonu, kao i da se radi o delu koje je u nadležnosti Tribunalala. U Zakonu o saradnji sa Tribunalom predviđena je i situacija kada postoji opasnost da će optuženi pobeći ili se sakriti, kada istražni sudija nadležnog suda može da odredi pritvor i pre dostavljanja zahteva za predaju. Pritvor može narediti i veće nadležnog suda u toku postupka koji se vodi po zahtevu Međunarodnog krivičnog tribunalala za ustupanje krivičnog gonjenja, a može trajati do predaje optuženog Međunarodnom krivičnom tribunalu, odnosno do pravosnažnosti odluke kojom je zahtev za predaju odbijen.

Zakonom je predviđeno da, kada istražni sudija nadležnog suda nađe da su ispunjene prepostavke za predaju okriviljenog, utvrdi to rešenjem u roku od tri dana od dana privođenja okriviljenog uz ispunjenje navedenih prepostavki. Predviđena je i situacija kada nisu po oceni istražnog sudije nadležnog suda ispunjene prepostavke za predaju i u tom slučaju odlučuje veće trojice sudija nadležnog suda.

Pravosnažno i izvršno rešenje kojim se utvrđuje da su ispunjene prepostavke za predaju okriviljenog lica Međunarodnom krivičnom tribunalu dostavlja se Ministarstvu ljudska za i manjinska prava. Rešenje o predaji okriviljenog Međunarodnom krivičnom tribunalu donosi Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, a izvršava ga Ministarstvo unutrašnjih poslova države članice.

Takođe, članom 40. ovog Zakona predviđeno je da ce se na pitanja koja nisu regulisana ovim Zakonom primenjivati odredbe Zakona o krivičnom postupku.

Izmenama i dopunama Zakona o saradnji Savezne Republike Jugoslavije sa Međunarodnim tribunalom za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine, izvršena su određena terminološka usklađivanja, pre svega u nazivu Zakona, gde su reči „Savezna Republika Jugoslavija“ zemenjene rečima „Srbija i Crna Gora“, nakon formiranja državne zajednice Srbije i Crne Gore¹⁵.

Izdavanje lica međunarodnom krivičnom sudu

Sto se tiče ekstradicije naših državnih članica Međunarodnom krivičnom sudu, ona je zasnovana na ugovornom odnosu jer su zemlje članice Rimskog statuta dobrovoljno prihvatile svoje obaveze u odnosu na stalni Međunarodni krivični sud, pa i obavezu za izručenje svojih državnih članica ovom Sudu. U preambuli Rimskog statuta predviđeno je da će Međunarodni krivični sud, osnovan po ovom Statutu, biti komplementaran nacionalnom krivičnom zakonodavstvu. U Statutu je označeno da je Međunarodni krivični sud stalno telo i da ima ovlašćenja da vrši svoje nadležnosti nad licima za koja se smatra da su počinila najozbiljnije zločine priznate od strane međunarodne zajednice kao celine, kao i da je Sud osnovan u saradnji sa Ujedinjenim nacijama ugovorom koji će potvrditi skupštine država članica. Statutom je takođe predviđeno da je nadležnost Suda ograničena za najteže zločine i to: zločine genocida, zločine protiv čovečnosti, ratne zločine i agresiju. Članom 58. Statuta predviđeno je izdavanje naloga za hapšenje ili poziva za pojavljivanje pred Sudom od strane predraspravnog veća. Ovim odredbama se određuje obaveza države članice koja je primila zahtev za privremeno hapšenje, ili hapšenje i predaju, da odmah preduzme korake kako bi se uhapsilo lice koje je u pitanju, a razradjeni su nadležnosti organa u državi hapšenja, predaja i izručenje tog lica od strane države hašpenja i sprovodenje u što kraćem roku.

Statutom je predviđena i međunarodna saradnja i pravna pomoć između država članica i određeno da

države članice u skladu sa odredbama Statuta u potpunosti sarađuju sa Sudom u njegovoj istrazi i vođenju postupka protiv zločina u nadležnosti Suda.

Članom 89. Statuta predviđena je predaja lica Sudu i određeno da Sud može da pošalje zahtev za hapšenje i predaju, zajedno sa materijalom koji će potkrepliti taj zahtev, bilo kojoj državi na čijoj teritoriji se to lice može naći, uz zahtev za saradnju te države pri hašpenju i predaji, s tim da države članice postupaju po zahtevu za hapšenje ili predaju u skladu sa odredbama Statuta i pravilima nacionalnog zakonodavstva. U slučaju prihvatljivosti zahteva za hapšenje i predaju, država nastavlja sa ispunjavanjem zahteva za izručenje. Zahtev za hapšenje i izručenje od strane predraspravnog veća mora da bude potkrepljen određenim podacima o identifikaciji tog lica, dokazima i dokumentima, uz kopiju naloga za hapšenje. U slučajevima kada se zahteva hapšenje i izručenje lica koje je već osuđeno, uz ovaj zahtev, takođe, moraju biti priložene kopija naloga za hapšenje, kopija presude i ostali podaci koji su naznačeni u čl.91. Statuta.

Statutom je takodje predviđeno da se u hitnim slučajevima može zahtevati privremeno hapšenje traženih lica, do donošenja zahteva za izručenje i podnošenja dokumenata koji potkrepljuju taj zahtev.

Zakonik o krivičnom postupku predviđa da se može odobriti izdavanje stranca ili jugoslovenskog državljanina Međunarodnom krivičnom sudu pod uslovima koji su tačno navedeni u zakonu. Ovakva mogućnost predviđena je u ZKP čl.540.stav 3, koji je stupio na snagu 2002. godine, jer se smatralo da Ustav SR Jugoslavije ne predstavlja prepreku za izručenje naših državljana stalom Međunarodnom krivičnom суду, odnosno Međunarodnom суду koji je SR Jugoslavija priznala potvrđenim međunarodnim ugovorom. I u ovom slučaju je formalno i terminološki izbegnut izraz ekstradicija, a umesto njega u Statutu je upotrebljen termin izručenje lica čime je, na određen način, zaobiđen problem ustavne zabrane ekstradicije domaćeg državljana.

Iz svega ovoga, jasno je da je kvalitetna saradnja zemalja u materiji ekstradicije jedan od najvažnijih preduslova za efikasno kažnjavanje zločina. Taj zahtev posebno je aktuelan u odnosu na saradnju svih zemalja jugoistočne Evrope u ispunjavanju njihovih obaveza prema Medjunareodnom krivičnom tribunalu u Hagu.

1 Goran Tokić, Međunarodna pravna pomoć u krivičnim stvarima, Bilten Okružnog suda u Beogradu,Beograd 1999. godina, str.28.

2 Pravna enciklopedija, Beograd, Savremena administracija, 1989. godina, str.343.

3 B. Marković, Udžbenik sudskog krivičnog postupka Kraljevine Jugoslavije, Beograd, 1930. godina, str.141.

4 V. Dimitrijević - M. Paunović, Ljudska prava, Beograd, Centar za ljudska prava, Dosije 1997. godina, str.262.

5 Krapac D - Birin V, Međunarodna krivično-pravna pomoć sa Zbirkom propisa, Zagreb 1965. godina,str.24.

6 T. Vasiljević, Sistem krivično-procesnog prava SFRJ, Beograd, 1981, str.738.

7 Pravna enciklopedija, 1989. godina, Beograd, Savremena administracija, str.343-344.

8 T. Vasiljević, op.cit. str.739.

9 Zakonik o krivičnom postupku, Beograd, Pravni biro, str.191.

10I. Simić, Zbirka sudskih odluka iz krivično-pravne materije, IV knjiga, «Službeni glasnik», Beograd, 2002.

11 «Službeni list SRJ» - Međunarodni ugovori, br. 10/01

12 Stojanović Z., Međunarodno krivično pravo, Beograd, 2003. godša, str.PZ.

13 Statut Međunarodnog tribunalala za gonjenje lica odgovornih za ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava izvršene na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine, UN 1985. godina, str.1-

114 «Službeni list SRJ» br. 18/02

15 Zakon o izmenama Zakona o saradnji Savezne Republike Jugoslavije sa Međunarodnim tribunalom za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine- «Službeni list SCG» br.16/2003 od 15.04.2003. godine.